

Fundacja
ePaństwo

sieć obywatelska

WATCHDOG ^

Podwójny zamach na jawność. Ograniczenie dostępu do informacji o działaniach prokuratury i polityce zagranicznej.

Oświadczenie Fundacji ePaństwo i Sieci Obywatelskiej - Watchdog Polska

W trakcie najbliższego posiedzenia, Sejm zajmie się dwoma pomysłami na ograniczenia w dostępie do informacji publicznych. Jeden kryje się w ustawie o służbie zagranicznej, która właśnie wróciła z negatywną opinią z Senatu. Wprowadzane w tej ustawie (art. 7 pkt 12) pojęcie tajemnicy dyplomatycznej znacząco wpłynie na zmniejszenie sfery jawności w działaniach państwa w obszarze polityki zagranicznej. Na skutek przyjęcia tego przepisu, urzędnicy będą mogli - w oparciu o dowolne przesłanki - ograniczać dostęp do informacji o działalności MSZ i powiązanych z nimi instytucji. Zwracamy się z apelem do Posłanek i Posłów o nieodrzućenie uchwały Senatu w tej sprawie.

Sejm podejmie również prace nad projektem ustawy o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Druk nr 867). W wyniku dodania art 156 § 5b do Kodeksu postępowania karnego, zablokowany zostanie dostęp opinii publicznej do akt zakończonych postępowań przygotowawczych. Czyli również do informacji o działaniach prokuratury i prokuratorów. Nie będzie się już można powoływać na przepisy ustawy o dostępie do informacji publicznej, a korzystają z nich i dziennikarze/rki i obywatele/ki.

Zaskakujące jest uzasadnienie proponowanej zmiany przepisów. Autorzy projektu tłumaczą, że dotychczasowa praktyka niesie za sobą ryzyko udostępnienia akt sprawy niewykrytemu sprawcy przestępstwa. Można odnieść wrażenie, że zdaniem autorów projektu, problemy prokuratury w realizacji działań w zakresie wykrywania osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa, będą rozwiązane przez zdjęcie "ciężaru" jakiegokolwiek kontroli społecznej.

Jawność to podstawowa zasada demokracji oraz instrument naprawy państwa i jego instytucji. Oprócz ryzyka ograniczenia wolności do informacji i wolności mediów, w realizacji projektu ustawy widzimy również zagrożenie dla gwarancji praworządności oraz sprawności funkcjonowania organów ścigania.

Ograniczenie jawności informacji o szczegółach prowadzonych przez prokuraturę postępowań pozbawi również opinię publiczną wiedzy o sprawach dużej wagi społecznej, czy takich których ujawnienie może chronić inne dobra.

Dlatego również i w tym wypadku zwracamy się do parlamentarzystów/tek z apelem o wycofanie lub odrzućenie zmian proponowanych w art. 156 § 5 i 156 § 5b Kodeksu postępowania karnego.

Krzysztof Izdebski, Fundacja ePaństwo Tel: 607370375

Katarzyna Batko-Tołuć, Sieć Obywatelska – Watchdog Polska. Tel: 501087998

Poniżej przekazujemy, szczegółowe uwagi do obydwu projektów

Fundacja
ePaństwo

sieć obywatelska

WATCHDOG ^

**Ustawa o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw
(druki nr [867](#) i [867-A](#)).**

Pierwsze czytanie w Sejmie 24 lutego 2021 roku

1. Ustawa wdraża przepisy dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/541 z 15 marca 2017 r. w sprawie zwalczania terroryzmu.
2. Do przepisów wdrażających dodane zostały przepisy znacznie wykraczające poza wymagania Dyrektywy. Dotyczy to m. in. §5b, w art. 156. Potwierdza to opinia Biura Analiz Sejmowych, które wskazuje, że przepis jedynie „nie narusza” przepisów Unii Europejskiej, nie zaś że „jest objęty zakresem regulacji Unii Europejskiej”.
3. Krytykę wprowadzania przepisów nie wdrażających dyrektywy przedstawiła w swojej opinii Naczelna Rada Adwokacka „Całkowicie natomiast należy skrytykować praktykę przedstawioną w art. 2 i nast. opiniowanego projektu. Proponowane zmiany przepisów nie mają nic wspólnego ze zwalczaniem terroryzmu i wykonaniem dyrektywy nr 2017/541/UE, w związku z czym ujęcie w niej przepisów zmieniających inne ustawy w sposób niezwiązany z celem regulacji stanowi naruszenie zasady racjonalnego ustawodawcy oraz rzetelności procesu legislacyjnego”
4. „Dodatkowy” przepis wskazuje, że akta z zakończonego postępowania przygotowawczego są traktowane tak samo jak akta trwającego postępowania przygotowawczego. A to oznacza, że o dostępie do nich decyduje prokurator. Może on w praktyce zamknąć dostęp do akt zakończonego postępowania przygotowawczego. Jeśli prokurator zdecyduje o nieudostępnieniu akt, przysługiwać będzie tylko zażalenie do przełożonego prokuratora. W drażliwych politycznie sprawach istnieje zagrożenie ręcznego sterowania przez Prokuratora Generalnego - Ministra Sprawiedliwości zakresem udostępnianej informacji.
5. Dotąd dokumentacja z akt zakończonego postępowania przygotowawczego dostępna była na wniosek o informację. Obowiązywały terminy (do 14 dni) oraz odpowiedzialność za nieudostępnienie (w tym karna), a także zasada bezpłatności.
6. Jeśli zaproponowane przepisy wejdą w życie, w przyszłości nie będzie można rozliczyć prokuratorów, którzy umarzają postępowania związane np. z przekroczeniem uprawnień przez funkcjonariuszy publicznych w związku z wyborami z 10 maja 2020. Jest to politycznie drażliwa sprawa, w której istnieje presja na prokuraturę by nie wszczynając postępowania lub je umarzać, przy jednoczesnym gwarantowaniu (omawianymi przepisami) braku odpowiedzialności choćby przed opinią publiczną w razie sprzeniewierzenia się misji publicznej. Prokuratura przestanie podlegać nadzorowi społecznemu.
7. Uzasadnienie do przepisów odwołuje się do zabezpieczenia informacji w postępowaniach, w których nie wykryto sprawców (i mogą się one toczyć, gdy ujawnione zostaną nowe fakty) oraz do ochrony prywatności osób. Jednak tego typu informacje zabezpieczone są również na gruncie ustawy o dostępie do informacji publicznej. Jak jednak twierdzi się w uzasadnieniu „Do udostępniania akt zakończonych postępowań przygotowawczych stosowane są obecnie regulacje ustawy o dostępie do informacji publicznej, przy czym niejednokrotnie są one stosowane niewłaściwie”, nie wskazując przy tym żadnych dowodów na tę tezę.
8. Przepisy ograniczające dostęp do akt z zakończonego postępowania przygotowawczego stanowią naruszenie art. 54 i 61 Konstytucji RP oraz art. 10 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Trudno uznać, że niewłaściwe stosowanie przez prokuratorów przepisów stanowi dostateczne uzasadnienie dla ograniczania praw i wolności konstytucyjnych.

Ustawa z dnia 21 stycznia 2021 r. o służbie zagranicznej

Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 19 lutego 2021 r. w sprawie ustawy o służbie zagranicznej „Senat, po rozpatrzeniu uchwalonej przez Sejm na posiedzeniu w dniu 21 stycznia 2021 r. ustawy o służbie zagranicznej, odrzuca tę ustawę.”

1. W przepisach odrzuconej przez Senat ustawy o służbie zagranicznej, pojawia się pojęcie „tajemnicy dyplomatycznej”
2. Definicja tej tajemnicy jest nieprecyzyjna, a projektodawca nie przedstawił jakich konkretnie informacji taka tajemnica miałaby dotyczyć. Podaje jedynie, iż miałyby to być informacje nie objęte ustawą o ochronie informacji niejawnych oraz takie, z którymi „członek służby zagranicznej zapoznał się w związku z obowiązkami i które ze względu na dobro służby zagranicznej mogły być udostępnione wyłącznie osobom do tego uprawnionym, a ich ujawnienie mogłoby szkodzić polityce zagranicznej Polski i naruszać jej wizerunek międzynarodowy”.
3. Zgodnie z ustawą, członkowie służby zagranicznej mają obowiązek przestrzegania tajemnicy dyplomatycznej, obok wierności Rzeczypospolitej i sumiennego wykonywania obowiązków służbowych określanych przez przełożonych (art. 48 ust. 2 ustawy).
4. Połączenie nieokreśloności „tajemnicy dyplomatycznej” i jej przestrzegania z obowiązkami zawodowymi, mogą spowodować, że „tajność” będzie regułą, a „jawność” wyjątkiem. Narusza to zasady art. 61 Konstytucji RP. Ust. 3 tego artykułu precyzyjnie określa możliwe ograniczenia dostępu do informacji publicznej ”Ograniczenie prawa, [do informacji publicznej] może nastąpić wyłącznie ze względu na określone w ustawach ochronę wolności i praw innych osób i podmiotów gospodarczych oraz ochronę porządku publicznego, bezpieczeństwa lub ważnego interesu gospodarczego państwa.”
5. Jak wskazuje Rzecznik Praw Obywatelskich „Nie jest więc jasne, jakie informacje nie ujęte w ustawie o ochronie informacji niejawnych, miałyby być objęte zakresem tajemnicy dyplomatycznej.” oraz “Uzasadnienie projektu ustawy nie zawiera żadnych informacji o celu wprowadzenia tajemnicy dyplomatycznej. Nie wiadomo więc, jaki jest cel ograniczenia praw i wolności obywateli w taki sposób i ochrona jakich wartości ma go uzasadniać.”
6. [Załączona ekspertyza dr hab. Michała Bernaczyka](#) wskazuje nie tylko na zagrożenia związane z ograniczeniem jawności, ale też ze zmniejszeniem bezpieczeństwa dokumentów, które faktycznie powinny być utajnione. Istnieć będą bowiem dwa reżimy ograniczania dostępu do informacji - ustawa o ochronie informacji niejawnych, zgodnie z którą konieczne jest zapewnienie procedur i zabezpieczeń oraz prosta w użyciu ustawa o służbie zagranicznej. Łatwiejszy system, pozbawiony zabezpieczeń, może zacząć wypierać trudniejszy. A tym samym dokumenty wymagające klauzuli tajności, poufności czy zastrzeżenia mogą jej nie otrzymać i mogą nie być odpowiednio przechowywane.